

I. ROZPRAWY I ANALIZY

DOI: 10.17951/et.2020.32.101

Amir Kapetanović

Institut Języka Chorwackiego i Lingwistyki, Zagrzeb, Chorwacja

ORCID: 0000-0002-8013-9330

e-mail: akapetan@ihjj.hr

Obraz SPRAWIEDLIWOŚCI w języku chorwackim

The concept of JUSTICE (PRAVDA) in Croatian

Abstract: This paper analyses the linguistic concept of JUSTICE (PRAVDA) in Croatian according to the methodology of the Lublin Ethnolinguistic School. Recent monolingual dictionaries of Croatian typically list only one meaning of the lexeme *pravda* and lexicographic definitions focus on the social aspect of the term. The paper also analyses the relationship of this lexeme with others (synonyms, antonyms) and lists phrases and sayings related to *pravda*. An analysis of a corpus of Croatian texts (of the last 150 years) and the results of a survey (100 respondents) point to weaknesses in lexicographic definitions of the lexeme *pravda*, as well as to the complexity of the concept of PRAVDA in Croatian. According to the results of the survey, the most important characteristics of *pravda* are equality and acting on merit, followed by the ethical aspect (respect, morality, truth) and the psychological aspect (satisfaction/happiness, freedom, conscience).

Key words: JUSTICE; PRAVDA; Croatian; cultural concept; ethnolinguistics

1. Rozpatrując stare słowiańskie słowo *pravda* (utworzone od przymiotnika **pravō* ‘verus’ z sufiksem *-vda*) w języku chorwackim z perspektywy diachronicznej, możemy zauważyć, że leksem ten zyskał wiele znaczeń. W dawnych chorwackich źródłach pisanych potwierdzone zostały następujące znaczenia: 1. ‘sprawiedliwość’ (chorw. ‘pravednost’), 2. ‘sąd’, 3. ‘władza sędziowska’, 4. ‘werdykt, wyrok’, 5. ‘spór’, 6. ‘kłótnia’, 7. ‘prawo’, 8. ‘bezgrzeszność’, 9. ‘prawda’¹.

¹ Według AR (s.v. *pravda*), pomijamy jednak bardzo rzadkie znaczenia. Przykłady użyć pochodzą również z AR.

- [1] *Pravda je mati svake dobrote (Libro 1520)*;
 [2] *Ako bi od pravde osujeni da imaju umoriti se (Naruč. 96b)*;
 [3] *Da mu kažem dila, pravda bi ga pogubila (Došen 118a)*;
 [4] *Čvši vas puok izraelsku pravdu. koju odsudi kralj (N. Ranjina 71a)*;
 [5] *Tko je s kim u kojoj pravdi ali parni (Statut polj. 250)*;
 [6] *Kada pravda među Grkom i Turčinom zametnuta... ne more se svršiti (Kanižlić Kam. 842)*;
 [7] *Imaju se razlučiti [muž/žena] po pravdi crkvenoj (Naručn. 60a)*;
 [8] *Eva sagriješi pristupivši zapovijed Božju i izgubi pravdu istočnu. (Divković Nauk 61b)*;
 [9] *Nije čudo, ni se čudi, ti človiče, ženskoj slavi, a tu pravdu sam odsudi (Barak. Jar. 90)*.

W świetle współczesnych słowników języka chorwackiego leksem *pravda* ma tylko jedno znaczenie, które we wszystkich jest dość podobnie definiowane jako stan powiązany z prawami, które przysługują każdemu:

- ‘stanje u kojem svatko dobiva ono što mu po naravi i propisu pripada: pravica’ (Šonje 2000, s.v. *pravda*);
- ‘zakonom i običajima utemeljeno stanje u kojem svatko čuva ili dobiva materijalna i duhovna dobra bez štete po drugoga; pravednost, pravica’ (HER 2002, s.v. *pravda*; isto Anić 1998);
- ‘stanje u kojem svatko dobiva ono što mu pripada i u kojemu nitko nije oštećen’ (ŠR 2012, s.v. *pravda*).

Te słownikowe definicje nie są jednak wystarczające, zawężone są bowiem do społecznej wartości sprawiedliwości i nie obejmują wszystkich znaczeń. Nie przytacza się tych, które są dziś przestarzałe, ale występują w tekstach powstałych w ostatnich 150 latach, należących do kanonu lektur szkolnych, np. Gjalski używa słowa *pravda* w znaczeniu ‘kłótnia’ oraz ‘spór’², natomiast u Šenoji przybiera ono znaczenie ‘oskarżenie’.

- [10] *Bila bi nastala dugotrajna pravda, da nije u taj čas došao u sobu novi gost (Gjalski 1886)*;
 [11] *Sa svojim župnikom pako vodila je višegodišnju pravdu (Gjalski 1886)*;
 [12] *Oženi li Maru, mučit će ju, dok nepodigne pravdu, što joj kratite pol baštine (A. Šenoa 1885)*³.

2. Współcześnie synonimami słowa *pravda* mogą być *pravednost*, *pravičnost*, *pravica*, *pravdoljublje*, *pravdoljubivost* (Šarić–Wittschen 2008). *Pravednost* i *pravičnost* nie oznaczają w pierwszej kolejności „stanu”, ale właściwości lub cechy ludzi i ich działania. W obrębie niektórych profesji i dyscyplin

² Poświadczono także we współczesnych substandardowych idiomach, zob. np. w słowniku gwary Kaštela (Baldić–Đugum 2006: 278).

³ Jeśli nie zaznaczono inaczej, przykłady zostały zaczerpnięte z korpusu na stronie <http://riznica.ihjj.hr>. Cytaty opatrzone są nazwiskiem autora/tytułem utworu oraz datą publikacji.

naukowych (prawo, ekonomia itd.) istnieje potrzeba leksykalnego rozróżnienia *pravednosti* = *sprawiedliwości* (łac. *iustitia*, ang. *justice*) i *pravičnosti* = *równości/sprawiedliwości* (łac. *aequitas*, ang. *equity*). *Pravednost* = *sprawiedliwość* jest jedną z głównych zalet (cnót) ludzkiej duszy i jest pojęciem nieodzownym w filozofii i teologii. Przeszły leksem *pravica* w niektórych swoich znaczeniach pozostaje w synonimicznym związku z leksem *pravda* ('sprawiedliwość', 'sąd', 'bezgrzeszność', 'prawda'), ma jednak też inne znaczenia (np. 'prawo', 'przywilej', 'niewinność', 'powód', 'statut, ustawa'). Antonimem tych wyrazów jest przede wszystkim *nepravda*, jednak w pewnych kontekstach rolę tę mogą pełnić też wyrazy *nepravednost*, *nepravičnost* i inne hiponimy tych leksemów (np. *nepoštenje*, *prekršaj*). Ciekawy przykład antonimu stanowi też wyraz *krivda* ('niesprawiedliwość'), powstały w wyniku derywacji sufiksальной na wzór wyrazu *pravda*. Od tych rzeczowników wywiezione są także wyrazy *pravdaš/pravdašica* 'ten, który się kłóci i dowodzi swojej racji', *pravičan* 'odnoszący się do sprawiedliwości, prawa' itd.

3. W dyskursie potocznym i we wszystkich stylach funkcjonalnych języka chorwackiego używane są frazemy takie, jak *dijeliti* (ili *krojiti*) *pravdu* 'osądzić, podejmować decyzję', *istjerivati/(is)tjerati pravdu* 'pozywać kogoś, walczyć z kimś; nadaremnie dochodzić sprawiedliwości', *na pravdi Boga* 'niewinny' (np. w znaczeniu 'niesłusznie cierpiący'), *pravda je slijepa* '1. sprawiedliwość się urzeczywistnia; 2. brak sprawiedliwości', *uzeti pravdu u svoje ruke* 'rozwiązać problem, zdecydować samemu i samodzielnie' (zob. HER, s.v. *pravda*).

Wśród ludu znane są także przysłowia, w których ujawnia się pogląd, według którego sprawiedliwość jest trudno osiągalna i nie idzie w parze z siłą, władzą:

[13] *Bog visoko, a pravda daleko* (Kekez 1996: 120);

[14] *Što više zakona, to manje pravde* (Kekez 1996: 118);

[15] *Ako pravda ne pomaže, krivica neće* (Kekez 1996: 143);

[16] *Sila pravde ne žudi* (Kekez 1996: 130);

[17] *Sila i pravda ne idu zajedno* (Kekez 1996: 150).

4. W komputerowym korpusie chorwackich tekstów powstałych w ostatnich 150 latach atrybuty słowa *pravda* wskazują na jej społeczne wartościowanie. Przykładowo na pozytywne wartościowanie wskazują przymiotniki *vjekovita* 'odwieczna', *vječna* 'wieczna', *sveta* 'święta', *nebeska* 'niebieska', *božanstvena* 'boska', *dobročudna* 'dobroduszna', *apsolutna* 'absolutna', *silna* 'silna, potężna', *svijetla* 'jasna', *čista* 'czysta'. W sytuacjach gdy brakuje sprawiedliwości lub gdy sprawiedliwość „cierpi”, negatywna właściwość wyrażana jest przy pomocy przymiotników takich, jak *babja* 'babia', *drijemna*

‘senna’, *spora* ‘powolna’, *crviva* ‘robaczywa, zgniła’, *gurava* ‘zgarbiona’, *pretiła* ‘otyła’, *gažena* ‘deptana, uciskana’, *povrijedena* ‘zraniona’:

[18] *Svesvetički... više kroz smijeh da njemu nema ni suda ni zakona jer je njegov gospodar najviši sudac komu babja pravda nahuditi ne može* (Šenoa 1877);

[19] *I sad kad je u domaćem boju toliko propalo duša, kad je pol naše zemlje krvava pustinja, sad gdje se je drijemna pravda iza toliko nesreća probudila...* (Šenoa 1877);

[20] *Pravda je spora ali ipak dostižna, bez obzira na sve te ucjene i prikrivanje* (Vjesnik 2003);

[21] *Vaša crviva pravda odbit će se od moje duše, kao što turska taneta od mojih gvozdjenih prsiju!* (Šenoa 1885);

[22] *Kad bi pakost svijetu pravdu krojila, gurava bi pravda nastanula* (Brlić Mažuranić 1916);

[23] *Bolja je mršava pogodba nego pretiła pravda* (Božić 1956);

[24] *I Zola se tako na koncu pretvorio u humanitarca i u branitelja gažene pravde sasvim kao ostarjeli Voltaire* (Matoš 1913);

[25] *Oh, sva mu je unutrašnjost kipjela od srdžbe i povrijedene pravde...* (Gjalski 1913).

Poprzez wybór czasownika towarzyszącego słowu *pravda* również można wskazać na określone wartościowanie. Tak więc sprawiedliwość zyskuje dodatni znak wtedy, gdy na przykład zwycięża (*pobjeđuje*) lub się rodzi (*se porodi*), a negatywny – gdy umarła (*pravda je umrla*) lub bogini sprawiedliwości chroma, kuleje (*božica pravde hramlje*):

[26] *Pravda u ovom slučaju pobjeđuje samo onda ako se sudac može izdići iznad općih političkih i drugih okolnosti u svojoj zemlji* (Vjesnik 2004);

[27] *Odmah se porodi pravda* (Gjalski 1913);

[28] *... strpite se, ta valjda nije pravda umrla* (Šenoa 1877);

[29] *Da, bit ću joj advokatom, jer vidim, da Vaša božica pravde hramlje* (Šenoa 1885).

Kiedy mówi się, że sprawiedliwość jest ślepa (*pravda je slijepa*), wartościowanie może mieć dwojaki charakter – negatywny lub pozytywny. Metafory ślepej sprawiedliwości są częste w stylu dziennikarskim:

[30] *Pravda je, kako treba i biti, slijepa pa nije ni mogla vidjeti da je Dubrovnik u lipnju prepun turista* (Vjesnik 2005);

[31] *Atraktivni osumnjičeni se, čini se, doživljavaju manje grubima od onih ružnijih, pa se možda onda za pravdu i ne može reći da je baš slijepa* (Vjesnik 2007);

[32] *Zakazali su svi, roditelji su bili nemarni, socijalna skrb gluha, a »božica pravde« slijepa* (Vjesnik 2003).

W przytoczonych kolokacjach i wcześniejszych przykładach widoczny jest silny wpływ personifikacji sprawiedliwości na Zachodzie, która od czasów antycznych przyjmuje antropomorficzne cechy i materializuje się w postaci rzeźb (*Temida*, *Iustitia*) w przestrzeni publicznej przedstawiających kobietę z mieczem (symbolem mocy) i wagą w rękę (motyw ważenia przejęty został

z mitologii egipskiej). Postrzeganie sprawiedliwości zmieniło się od starożytności. W antyku boginie sprawiedliwości nie były ślepe, na średniowiecznych przedstawieniach wagę dzierży Jezus Chrystus, Święty Michał lub świeccy władcy, sprawiedliwość w postaci żeńskiej natomiast staje się ślepa dopiero pod koniec XV wieku (początkowo z satyrycznymi implikacjami, które jednak już w XV w. zanikają), a ślepotą sprawiedliwości zyskuje wówczas znak dodatni (neutralność i równość) (o tym zob. Jay 2003). O tym, że postrzeganie ślepej sprawiedliwości było dla ludzi niepokojące i problematyczne, świadczą szesnastowieczne przedstawienia sprawiedliwości o dwóch twarzach, z których jedna była zasłonięta (Jay 2003: 101–102).

Oprócz *ślepoty* istnieją także inne antropomorficzne sposoby ujmowania sprawiedliwości, które odzwierciedlały się w języku. Widoczne jest to w metaforach pojęciowych (konceptualnych) i metonimiach w chorwackim dyskursie potocznym i literackim. Sprawiedliwość ma więc rękę (pięść) i oblicze — ktoś może wpaść w ręce sprawiedliwości, kogoś można oddać w ręce sprawiedliwości, sprawiedliwość wali pięścią w drzwi, ktoś może znaleźć się przed obliczem sprawiedliwości:

[33] *Padoh u ruke pravdi i osudiše me na tavnicu...* (Tomić 1982);

[34] *To pouzdanje u Althana, što ga je imao Ignacij, nije on osjećao i zato se je težkom slutnjom u srcu riešio, da će se predati rukama pravde* (Tomić 1902);

[35] *Imena uopće nisu tajna, ali je problem u dokazivanju njihove kažnjive djelatnosti, a time i privođenju u ruke pravde* (Vjesnik 2000);

[36] *A kad pravda krutom šakom udara na vrata, / Peru ruke, igraju se Poncija Pilata* (Kranjčević 1898);

[37] *Stegne ga nešto u grlu, poravna prstima kosu i, kao krivac pred licem pravde, osjeti potrebu da preda oružje* (Horvat 1951).

Takie sposoby pojmowania SPRAWIEDLIWOŚCI różnią się od postrzegania jej jako przedmiotu, np. we wspomnianych już frazematyzacjach *dijeliti/krojiti pravdu*, *tjerati pravdu* i *uzeti pravdu u svoje ruke*:

[38] *Poziv nam je takav, da moramo pravdu krojiti* (Kušan 1954);

[39] *Onaj što zameće kavgu kao i onaj što istjeruje pravdu!* (Kovač 1978);

[40] *Ignoriranje neposluha prema presudama može kod većine građana izazvati osjećaj da je najbolje pravdu uzeti u svoje ruke* (Vjesnik 2003).

W metaforycznych i metonimicznych wyrażeniach *pravda* najczęściej funkcjonuje w związku z metaforą pojęciową KOMUNIKACJA (DYSKUSJA/SPÓR) TO WOJNA w taki sposób, że postrzegana jest jako wartość, za którą ktoś walczy lub sama sprawiedliwość walczy z niesprawiedliwością. Mówi się więc o sztandarze sprawiedliwości (*barjak pravde*), bitwie/polu bitwy i bojownikach o sprawiedliwość (*bojišnica i borci za pravdu*), orężu sprawiedliwości, o sprawiedliwości, która łamie żebra, bierze w niewolę, doznaje porażki i walczy z niesprawiedliwością:

[41] *Za svakim bojem stajao je jači / Uz barjak pravde neslomljivi div* (Katalinić Jeretov 1904);

[42] *Na Markovu je trgu prošlo više od petsto dana bojišnice za pravdu i egzistenciju* (Vjesnik 2003);

[43] *Od javnog tužitelja nehumaniste postao je humani borac za pravdu...* (Vjesnik 2004);

[44] *... njegov ga je posao sučelio s ljudima u trenucima kad su, odbačeni i popljuvani, vidjeli mogućnost spasa samo u nemogućem: da budu neravnjivi za oružje pravde i oružje bilo čije...* (Aralica 1979);

[45] *Pazite da vam pravda rebra ne slomi, ako budete jarili mužadiju!* (Šenoa 1877);

[46] *Cheiron se oslobodio surove i divlje prirode Kentaura i postao zatočnik pravde i morala* (Rozgaj 1948);

[47] *Postoje samo porazi ljudskog dostojanstva, porazi pravde, istine, porazi dostojanstva života i zaborav Boga* (Vjesnik 2003);

[48] *Borba između dva svijeta, kojoj smo sudionici, nepoštedna borba na život i smrt, u kojoj se bori pravda s nepravdom... ostavlja te po strani, i ne zanima te* (Kozarčanin 1937).

Istnieją także inne sposoby postrzegania, które mogą się tu wydawać marginalne, należy jednak zwrócić na nie uwagę, jeśli mamy zamiar rozszerzyć badanie w kierunku lingwistyki kognitywnej, np. dynamiczne przestrzenne postrzeganie sprawiedliwości (poruszanie się sprawiedliwości [bez względu na obserwatora lub w jego kierunku], poruszanie się obserwatora i sprawiedliwości) lub pojmowanie, według którego sprawiedliwość się hoduje/uprawia (*gojiti pravdu*, chorw. *gojiti* ‘hodować; karmić; pielęgnować’):

[49] *Bjegunac uhićen u Argentini hladnokrvno je strijeljao zatočene civile, ali je izmicao pravdi...* (Vjesnik 2005);

[50] *... prije malo dana reče mi ban da neće dirnuti u moju punicu, nek ide pravda svojim putem* (Šenoa 1885);

[51] *Nek svaki sledi pravde smier, / I nitko nikom ne bud kriv* (Šenoa 1882);

[52] *Zvonimir je obećao, da će gojiti pravdu...* (Katić 1943).

5. W listopadzie 2016 roku przeprowadzone zostały badania ankietowe. Łącznie przeprowadzono wywiady ze 100 studentami – 49 z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Zagrzebiu oraz 51 z Politechniki w Zagrzebiu (Tehničko veleučilište), z czego 56 to kobiety, a 44 – mężczyźni. Spośród ankietowanych największą grupę stanowiły osoby w wieku od 19 lat (ur. w 1997 r.) do 22 lat (ur. w 1994 r.). Kilkoro respondentów należało do starszego pokolenia (1976–1993). Ankietowani odpowiadali na pytanie: *Što je po Vašem mišljenju prava bit pravde? (Co Państwa zdaniem stanowi o istocie sprawiedliwości?)*.

Spośród odpowiedzi respondentów (100) wyróżniono 107 charakterystyk, które podzielono na 12 grup:

- (1) Równość/Równoprawność [31] (28,97%);
- (2) Traktowanie według zasług [26] (24,30%);
- (3) Uczciwość [10] (9,35%);
- (4) Równowaga w społeczeństwie [7] (6,54%);
- (5) Moralne i właściwe postępowanie [7] (6,54%);
- (6) Prawda/Prawdziwość [6] (5,61%);
- (7) Poszanowanie praw/norm [5] (4,67%);
- (8) Satysfakcja/Szczęście [4] (3,74%);
- (9) Wolność [2] (1,87%);
- (10) Uczciwy podział dóbr [2] (1,87%);
- (11) Spokojne/czyste sumienie [2] (1,87%);
- (12) Pozostałe [5] (4,67%): podstawy moralne jednostki, dobroć, bezpieczeństwo, karma, karanie „małych” ludzi.

Spektrum odnotowanych aspektów nie jest szerokie – wszystkie cechy można podzielić na trzy lub cztery grupy. Największą z nich tworzą dwie najważniejsze cechy wskazane w ankiecie, a więc *równość* (*równoprawność*) i *traktowanie według zasług* (każda osoba powinna otrzymać tyle, na ile załuguje). Do tej samej grupy należą też: *równowaga w społeczeństwie*, *poszanowanie prawa/norm* i *uczciwy podział dóbr*, choć część poświadczeń tych właściwości mogłaby utworzyć oddzielną grupę związaną z aspektem politycznym (lub może społeczno-politycznym). Drugą co do wielkości jest grupa cech obejmujących aspekt etyczny (*uczciwość*, *moralność*, *prawda*). Najmniejszą grupę tworzą cechy dotyczące aspektu psychologicznego (*zadowolenie/szczęście*, *wolność*, *sumienie*).

6. Przeprowadzone badanie potwierdziło, że w chorwackich słownikach sprawiedliwość (*pravda*) nie jest dostatecznie dobrze definiowana. Nie tylko ze względu na to, że przedstawiana jest w nich jako wyraz jednoznaczny (nierozróżnianie znaczeń oraz pomijanie niektórych stosowanych, choć przestarzałych znaczeń), ale także dlatego, że jej definicja została zawężona do aspektu społecznego (do praw jednostki), natomiast nie wzięto pod uwagę aspektu etycznego i psychologicznego. Dwanaście wyróżnionych cech otrzymanych w badaniu ankietowym potwierdza funkcjonowanie w konceptualizacji SPRAWIEDLIWOŚCI – obok społecznego – także wspomnianych aspektów. Jako najważniejszą cechę sprawiedliwości w badaniu ankietowym wskazano *równość* (*równoprawność*). Niemniej rozpiętość aspektów otrzymanych w toku analizy ankiet nie jest szeroka. Przykładowo, ankietę w ogóle nie wykazała aspektu aksjologicznego. Analiza korpusowa wskazuje nie tylko na pewne przeoczenia w definicjach leksykograficznych, ale też uzupełnia wyniki ankiety, ponieważ np. wspomniany aspekt aksjologiczny sprawiedliwości uwidacznia

się w kolokacjach, w których słowo *pravda* występuje w rozmaitych kontekstach⁴.

Literatura

- Anić Vladimir, 1998, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb.
 AR – *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, 1880–1976*, Zagreb.
 Baldić-Đugum Radojka, 2006, *Beside kaštelanske*, Društvo za očuvanje kulturne baštine – Muzej grada Kaštela, Kaštela.
 HER – *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb 2002.
 Jay Martin, 2003, *Must Justice Be Blind? The Challenges of Images to the Law?* [w:] *Refractions of Violence*, New York–London, s. 87–102.
 Kekez Josip (ed.), 1996, *Poslovice zagonetke i govornički oblici*, Zagreb.
 Šarić Ljiljana, Wittschen Wiebke, 2008, *Rječnik sinonima hrvatskog jezika*, Zagreb.
 Šonje Jure (red.), 2000, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Zagreb.
 ŠR – Birtić Matea, Blagus Bartolec Goranka, Hudeček Lana, Jojić Ljiljana, Kovačević Barbara, Lewis Kristian, Matas Ivanković Ivana, Mihaljević Milica, Miloš Irena, Ramadanović Ermina, Vidović Domagoj, 2012, *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, ur. L. Hudeček i M. Mihaljević, gl. ur. D. Brozović Rončević, Zagreb.

Elektroniczny korpus chorw. tekstów: <http://riznica.ihjj.hr/>.

Streszczenie: W pracy dokonano analizy językowego obrazu (konceptu) SPRAWIEDLIWOŚCI (chorw. *PRAVDA*) w języku chorwackim z wykorzystaniem metodologii lubelskiej szkoły etnolingwistycznej. W nowszych jednojęzycznych słownikach języka chorwackiego zwykle podaje się tylko jedno znaczenie leksemu *pravda*, jego definicje leksykograficzne zawężone są do aspektu społecznego. Analizie poddano także relacje wspomnianego wyrazu z innymi leksemami (synonimy, antonimy), przytoczone zostały frazemy i przysłowia, w których występuje. Analiza korpusu chorwackich tekstów (powstałych na przestrzeni ostatnich 150 lat) oraz badanie ankietowe przeprowadzone wśród 100 respondentów ujawniły pewne luki w słownikowych definicjach leksemu *pravda* i pokazały złożoność konceptu SPRAWIEDLIWOŚĆ w języku chorwackim. W świetle wyników badań ankietowych najważniejszymi cechami SPRAWIEDLIWOŚCI są równość (równoprawność) oraz traktowanie według zasług, następnie pojawiają się cechy związane z aspektem etycznym (poszanowanie prawa/norm, moralność, prawda) i psychologicznym (satysfakcja/szczęście, wolność, sumienie).

Słowa kluczowe: sprawiedliwość; język chorwacki; językowy obraz świata; etnolingwistyka

⁴ Dziękuję dr. Pawłowi Swobodzie z Instytutu Języka Polskiego w Krakowie za tłumaczenie tekstu z języka chorwackiego na polski.